

NEDEN – SONUÇ İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA PEYZAJ TASARIMI EĞİTİMİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Erhan Vecdi KÜÇÜKERBAŞ¹, Hatice SÖNMEZ TÜREL^{1*}

¹Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, 35100 Bornova – İzmir

ÖZET

Bu çalışmada, peyzaj mimarlığının başlıca çalışma alanlarından biri olan tasarım eylemi, eğitim yönüyle ele alınmış, tasarım eğitiminde karşılaşılan sorunlar Ege Üniversitesi bakış açısıyla ortaya konulmuştur. Bu kapsamda sorunlar; “eğitim programı”, “öğretim elemanı”, “öğrenci”, “fiziksel alt yapı” ve “diğer sorunlar” yönünden beş ana başlık altında incelenmiştir.

Çalışma sonucunda daha iyi bir peyzaj tasarımı eğitimi için mevcut sorunların giderilmesine yönelik sonuç ve öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Peyzaj tasarım eğitimi, sorunlar, Ege Üniversitesi

PROBLEMS ENCOUNTERED IN LANDSCAPE DESIGN EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CAUSE AND RESULT

ABSTRACT

In this study, the design activity which is one of the main work area of landscape architecture, has taken up in the context of training, the problems encountered in design education has been put forward with a view of Ege University. In this context, training programs, academic staff, students, physical infrastructure and other problems were examined in terms of five broad headings.

At the end of the study some results and recommendations have been brought to resolve the existing problems for a better landscape design education.

Keywords: Landscape design education, problems, Ege University

1. GİRİŞ

Tasarlamak insanoğlunun en eski, eski olduğu kadar karmaşık işlevlerinden biridir (Ertürk vd., 1999). Tasarlama yaratıcı bir eylem olup, daha önce var olmayan yeni ve kullanışlı bir şey yaratmayı kapsamaktadır (Bayazıt, 1997). Buna göre tasarım, insanın nesnelere kurduğu en temel iletişim kipidir. Bu kip bilgi, etik, estetik ve teknik kategorileri içerisinde kendini göstermektedir (Tunalı, 2002).

Tasarım kavramı, teknik alanlarda bilimsel ilkelerden, teknik bilgilerden ve hayal gücünden yararlanarak bir ürünün oluşumunda bir yapıyı, bir mekanizmayı ya da belirli bir fonksiyonu gerçekleştiren bir sistemi tamamlamada kullanılmaktadır. Tasarım soyuttan somuta doğru insan tarafından üretilen bütün ürünleri kapsamı içine almaktadır (Bayazıt, 1997). Ayrıca tasarlamak toplumsal ve kültürel bir olgudur. Sanatın, bilimin, teknolojinin ve günlük yaşamın içindedir. Böylece çağın koşulları altında disiplinler üstü bir alan olarak akademik ve profesyonel yaşamda belirmektedir (Şentürer, 2004).

* Yazışma yapılacak yazar: hsonmez@hotmail.com

Makale metni 05.05.2011 tarihinde dergiye ulaştırılmış, 24.06.2011 tarihinde basım kararı alınmıştır.

Tasarımın eğitimi ve bu eğitimin sistematik temele oturtulması ise günümüzde en popüler konuların başında gelmektedir (Ertürk vd., 1999). Tasarım yapmanın öğrenilmesi insanlık için çok uzun zaman almıştır. Tasarımın öğretilmesi için bir öğrenme sisteminin oluşturulmasına gerek vardır. Öğrenme sisteminin en önemli bileşenleri öğretmenler (eğitici), öğrenenler (öğrenciler), öğrenme araçları, öğretim dili ve öğretimin içeriği sayılabilmektedir. Diğer bir boyut ise bu sistemin organizasyonudur (Bayazit, 1997). Bu organizasyon kapsamında, kendi içine dönük, kapalı devre tek tip kurumlar yerine kent, ülke, ülkelerarası geçişlere olanak sağlayan, hatta belirli oranda kurum dışındaki ulusal ve uluslararası değer ve güçleri de kapsamına alan, geleneklerinden kaynaklanan özgünlüklerini koruyan birbirinden farklı çağdaş ve evrensel düzeydeki kurumlar söz konusu olmalıdır (İzgi, 1999).

Bu bağlamda çalışmanın amacı; peyzaj tasarım eğitimi, mevcut eğitim programı, öğretim elemanı, öğrenci, fiziksel alt yapı ve diğer sorunlar yönünden Ege Üniversitesi bakış açısıyla değerlendirerek, daha kaliteli bir tasarım eğitiminin gerçekleştirilebilmesi için sonuç ve önerilerin getirilmesidir.

2. SORUNLAR

2.1. Eğitim Programına Bağlı Sorunlar

- Bağlı olunan fakülteden kaynaklanan sorunlar

Ülkemizde ilk olarak Ziraat Fakültesi çatısı altında yapılmış olan Peyzaj Mimarlığı Bölümleri, günümüzde Ziraat Fakülteleriyle birlikte Orman, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakülteleri bünyesinde yer almaktadır. Bu durum, mevcut yüksek öğretim sistemi içerisinde her bölümün bağlı bulunduğu fakültenin etkisi altında ve sınırları çerçevesinde eğitim faaliyetlerini sürdürmesine neden olmaktadır. Bir başka deyişle, ders programlarının oluşturulmasından, not sisteminin belirlenmesine kadar eğitime ilişkin hemen her konuda bünyesinde bulunan fakülteden etkilenilmektedir.

Konu Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü özelinde indirgenildiğinde, özellikle son yıllarda Ziraat Fakültelerinin ulusal yanlış politikalar nedeniyle kan kaybetmesi sonucu sık tekrarlanan yeniden yapılanma çalışmaları, peyzaj mimarlığı eğitimi olumsuz yönde etkilemiştir. Son 10 yılda eğitim-öğretim sisteminde 3 defa değişiklik yapılmıştır. 1999 yılında Yükseköğretim Kurulunda kabul edilen ve 2001-2002 eğitim öğretim yılında başlayan sistemde 4 lisans programı (Bitkisel Üretim, Hayvansal Üretim, Tarım Teknolojisi ve Peyzaj Mimarlığı) bulunurken, 2003 – 2004 öğretim yılında 3+1 sistemiyle fakültemizde 2 lisans programına (Ziraat Mühendisliği ve Peyzaj Mimarlığı) bazı fakültelerde de 3 lisans programına (Ziraat Mühendisliği, Gıda Mühendisliği ve Peyzaj Mimarlığı) geçilmiştir.

Son olarak, 2009 – 2010 öğretim yılında başlamak üzere yeni bir düzenlemeyle bölüm eğitimine geri dönmüştür. Eğitim programında yapılan tüm bu değişiklikler Ziraat Fakültesine fiziki bağı olmasına karşın içerik olarak hiç ilgisi olmayan Peyzaj Mimarlığı Bölümlerini de olumsuz etkilemiştir. Bu etkilenmeden en çok da tasarım dersleri payını almıştır. Genel ders içeriklerinde var olan dersleri tamamen kaldırmak yerine, uygulamalı tasarım derslerinin kredisi yüksek saatlerinden ödün verilmesi kolay bir çözüm olanağı sağladığı için, zaten az olan tasarıma yönelik dersler genel oran içerisinde daha da gerilemiştir.

Yeniden yapılanma çalışmalarına bağlı olarak not ve sınıf geçme sisteminde de değişiklikler olmuştur. Yakın zamana kadar ara sınav notunun % 40'ı ile dönem sonu sınav notunun %60'ının hesaplanarak geçme notunun en az 60 olduğu mutlak not sisteminden sonra, bağıl not sistemine geçilerek çan eğrisi uygulamasıyla öğretim üyesinin, öğrencinin dersteki yeterlilik ve başarısını tayin etme yetkisi bir bakıma ortadan kaldırılmış, çok düşük puan alan öğrenci de çan eğrisi sayesinde o dersten geçebilme hakkını elde etmiştir. Bu durum öğrencilerin peyzaj tasarımı konusunda donanımlı bir biçimde yetişmelerini ister istemez sekteye uğratmaktadır.

Mevcut sistemde bağlayıcı ders uygulamasının olmaması ayrı bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, tasarıma ilişkin temel derslerden geçemeyen bir öğrenci, ertesi sömestr proje / stüdyo derslerini alabilmekte, bu durum da o dersten beklenen performansı göstermesini engelleyerek tasarım konusunda gelişmesini olanaksız kılmaktadır.

Neden – Sonuç İlişkisi Bağlamında Peyzaj Tasarımı Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

- Ders programları ve içeriklerinden kaynaklanan sorunlar

Özellikle Ziraat Fakültesi bünyesindeki Peyzaj Mimarlığı Bölümlerinin ders programlarına bakıldığında, 1. sınıftan itibaren verilen bazı zorunlu ortak derslerin peyzaj mimarlığı meslek disipliniyle doğrudan ilişkili olmadığı görülmektedir. Mevcut eğitim programı çerçevesinde fakültenin diğer bölümlerinden alınması zorunlu tutulan bazı derslerin ise içeriklerinin mesleğe uyarlanmamış olması diğer bir olumsuzluktur. Bu durum, öğrencilerin mesleki anlamda kendileri için yarar sağlamayacak konularla meşgul edilmesinin yanında kendi disiplinine ilişkin tasarım derslerini yeterince alamamasına neden olmaktadır.

Ders programlarında yapılan son düzenleme sonucunda, Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü 1. sınıf güz dönemi ders programı ile bir önceki program karşılaştırıldığında, mesleğe adımını yeni atmış olan öğrencilerin aleyhinde bir gelişme olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. 2009–2010 Güz Dönemi Peyzaj Mimarlığı 1. Sınıf Ders Programları.

	Bölüm Dersleri	Diğer Bölümlerden Alınan Dersler	Zorunlu YÖK Dersleri
2009–2010 Güz Dönemi P.M. Bölümü 1. Sınıf (Yeni Program)	Temel Tasarım (2+2) Bilgisayar Bilgisi (2+2)	Jeomorfoloji (2+0) Meteoroloji - Klimatoloji (2+0) Botanik (2+0) Matematik (2+0)	Türk Dili (2+0) Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi (2+0)
2009–2010 Güz Dönemi P.M. Programı (3+1) 1. Sınıf	Temel Tasarım (2+2) Tasarı Geometri (2+0) Peyzaj Mimarlığı Temel İlkeleri (2+2)	Jeomorfoloji (2+0) Meteoroloji - Klimatoloji (2+0) Botanik (2+0) Ölçme Tekniği (2+2)	Türk Dili (2+0) Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi (2+0)

Yeni programda, bölüm derslerinin sayısında azalma olmasının yanında tasarıma ilişkin temel derslerden birisi olan “Tasarı Geometri” dersinin kaldırılarak yerine “Matematik” dersinin konulmuş olması düşündürücü bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu bu ders programlarıyla 1. sınıfın 1. döneminde öğrencinin, bölümü ve mesleği anlama / tanıma fırsatı iyice kısıtlanmıştır.

Öte yandan ders programlarının yarıyıllara dağılımında da yanlışlıklar bulunmaktadır. Fakültenin eğitim programı kapsamında belirli kredi toplamlarının tutturulması için ilk yıllarda verilmesi daha yararlı olabilecek bazı derslerin 3. - 4. sınıflara kaydırılması zorunda kalmıştır. Bunun sonucu olarak öğrencilere tasarım konusunda verilmesi gereken bazı temel konuların gecikmesi durumu ortaya çıkmaktadır.

4 yıl süresince verilen dersler, içerikleri yönünden incelendiğinde, tasarım içerikli derslerin genel program içerisinde çok az bir payda sahip olduğu görülmektedir. Aynı şekilde tasarıma yönelik derslerin kredilerinin, toplam kredi miktarı içerisinde gereğinden az olması dikkat çeken bir başka noktadır. Derslerin uygulamadan çok teorik içerikli olması da uygulamaya dayalı bir tasarım eğitiminin verilmesini güçleştirmektedir. Mevcut uygulama dersleri ise sınıf mevcutlarının oldukça kalabalık olması nedeniyle efektif bir biçimde yapılamamaktadır.

Ders içerikleriyle ilgili sorun olarak karşımıza çıkan bir başka konu ise, Proje I – II – III – IV adı altında 4 farklı dönemde yapılan stüdyo derslerinin gerek içerik gerekse de ölçek itibarıyla ardışık bir bütünlük oluşturamaması, basitten karmaşığa doğru bir yapı içermemesidir.

- Eğitim sisteminde uzmanlaşmaya yönelik bir yapılanma olmaması

Mevcut eğitim sisteminde tasarım ve planlama alanlarında uzmanlaşmaya yönelik bir yapılanmanın olmayışı tasarım eğitimi için başka bir sorundur. Peyzaj mimarlığı eğitimini en ideal düzeye çıkarabilecek yöntemin fakülteleşme olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Ancak mevcut sistemde peyzaj mimarlığı fakültelerinin kurulması yakın bir gelecekte öngörülmektedir. Bugün için fakülteleşme olamasa bile tasarım ve planlama opsiyonları ayırımı da yoktur. Mevcut yapılanmada tasarım konusunda uzmanlaşmak isteyen öğrenciler için daha yoğun bir peyzaj tasarım eğitiminin verilebileceği bir ortam hala oluşturulamamıştır.

- Üniversitelerarası akreditasyonun oluşturulmamasının meydana getirdiği sorunlar

Peyzaj mimarlığı bölümlerinin farklı fakültelerde konumlanmış olmasının yarattığı eşitsizliklerin azaltılabilmesi ve asgari standartları yakalamış bir tasarım eğitiminin verilebilmesi için üniversitelerarası akreditasyon gerekmektedir. Örneğin, Mimarlık ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde daha yoğun bir peyzaj tasarım eğitimi verilirken, aynı durum Ziraat Fakülteleri için geçerli değildir. Akreditasyon sisteminin olmaması, aynı diplomayı alacak olan peyzaj mimarı adaylarının gördükleri tasarım eğitiminin farklılıklar içermesine neden olmaktadır.

2.2. Öğretim Elemanına Bağlı Sorunlar

- Öğretim elemanı kadrosunun darlığı

Hangi meslek disiplinde olursa olsun kaliteli bir eğitimin verilebilmesi için öğretim elemanlarının niteliklerinin yanında nicelikleri de büyük öneme sahiptir. Öğretim elemanı (öğretim üyesi ve araştırma görevlisi) kadrolarının mevcut eğitim programlarına karşın ders yüklerinin normalin üzerinde olması tasarım eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir.

- Öğretim elemanlarının tasarım konusundaki yeterliği

Özellikle proje / stüdyo derslerine giren öğretim elemanlarının öğrenciye yeterli düzeyde katkıda bulunmaları ve yol gösterici olabilmeleri için tasarım konusunda pratik yapmış / yapıyor olmaları gerekmektedir. Bu durum, günceli takip eden kaliteli bir tasarım eğitiminin verilmesinin yanında öğrencinin derse ve hocasına olan güvenini de güçlendirmektedir. Öğrenciler hayali mekanların tasarımını yapmak yerine hayata geçmiş ya da geçmesi mümkün olan proje konularına daha çok ilgi duymakta, tasarım süreci sonunda söz konusu mekana yönelik getirilen çözümleri merak etmektedir.

Öğretim elemanlarının tasarım konusunda bilgi ve tecrübelerini arttırabilmeleri ve kendilerini yenileyebilmeleri için üç temel yol bulunmaktadır. Bunlar;

- ✓ Döner sermaye çalışmaları,
- ✓ Ulusal ve uluslararası ölçekte düzenlenen tasarım yarışmaları,
- ✓ Piyasa gereksinimlerine danışmanlık bazında yanıt verebilme şeklindedir.

Bu olanaklara ek olarak, öğretim elemanlarının yurtiçi ve yurtdışında gözlemler yaparak görgü sahibi olmaları ve edindikleri deneyimlerini tasarımlarına yansıtmaları da önemlidir. Öğretim üyelerinin tüm bu olanaklardan yoksun olmaları tasarım eğitimi olumsuz etkilemektedir. Öte yandan ziraat mühendisliği kökenli bazı öğretim üyelerinin bu olanakları sağlayarak gelişme kaydetmek bir yana, planlama ve tasarım kavramlarını ayırt edememiş olmaları oldukça düşündürüçüdür.

- Proje / Stüdyo derslerinde jüri sisteminin kurulamaması

Tasarım konusunda gerek öğretim elemanlarının, gerekse de öğrencilerin gelişimi için jüri sisteminin yararı tartışılmazdır. Ancak öğretim elemanlarının nicel yetersizliği, tasarım konularında çalışmalarını sürdüren öğretim elemanı azlığı ve malesef öğretim üyelerinin jüri kültürüne sahip olmamalarından dolayı proje derslerinin

Neden – Sonuç İlişkisi Bağlamında Peyzaj Tasarımı Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

değerlendirme çalışmaları, dersin sorumlu hocası tarafından tek kişi olarak yapılmaktadır. Sınıfların kalabalık oluşu da göz önünde tutulduğunda, çoğu durumda öğrenciler, projelerine ilişkin kritik alma fırsatına sahip olamazken, tasarımlarının değerlendirilmesinde hangi kriterlerin göz önünde tutulduğunu bilme şansını elde edememektedir.

• Etik sorunu

Öğretim elemanlarının kişisel etik yargılarını ve sorumluluk bilinçlerini geliştirememiş olması da peyzaj tasarım eğitimini olumsuz etkileyen bir diğer faktördür. Ders için gerekli hazırlıkların yapılmaması, ders saatlerinin tümünün tamamen değerlendirilmeyerek, öğrencilerin serbest bırakılması, derslerin yasak savar bir düşünce ile yapılması, bazen tamamen boş geçirilmesi gibi etik dışı yaklaşımlar yalnız tasarım eğitimi değil, peyzaj mimarlığı eğitimini sekteye uğratmaktadır.

Öte yandan günümüzde birçok meslek disiplini eğitiminde olduğu gibi peyzaj mimarlığı eğitiminde de öğrenci kaynaklı çok özel koşullar dışında (devamsızlık, ödev / projesini teslim etmeme, vb.) hiçbir öğrencinin mezun olmaması söz konusu değildir. Bu bağlamda, hemen hemen her öğretim üyesinin politikası, duruma idealist çerçevede yaklaşmak yerine, bir dersi ikinci kez alan öğrenciyi dersten geçirmekten yana olmaktadır.

2.3. Öğrenciye Bağlı Sorunlar

• Milli eğitim ve üniversiteye giriş sisteminden kaynaklanan sorunlar

Milli eğitim sistemimiz, ilköğretimden başlayıp lisans eğitimi başlangıcına kadar öğrencinin sahip olduğu özelliklerine ve gelişmiş yeteneklerine uygun bir meslek eğitimi almaları konusunda yol gösterici değildir. Öğrencilerin seçtiği meslekte başarıya ulaşabilmesi için o meslek hakkında iyi bilgilenebilmesi, araştırması, onu içselleştirmesi, sevmesi ve benimsemesi gerekmektedir. Kişilerin yanlış meslek seçmeleri, eğitim sürecinde mutsuz ve başarısız olmalarına neden olmaktadır.

Öğrencilerin yeterince incelemeden, kendilerine uygun olup olmadığını irdelemeden bilinçsizce bir meslek seçimi yapmaları, özel ilgi ve yetkinlikleri da yoksa tasarım eğitiminde zorlanmalarına neden olmaktadır.

• Bilinç ve etik sorunu

Yeni nesil öğrencilerin kişisel etik yargılarının ve sorumluluk bilinçlerini geliştirememiş olmaları tasarım eğitiminin kalitesini etkileyen bir diğer faktördür. Bazı öğrencilerin geleceğe yönelik bir planlarının olmaması, yüksek öğretimden beklentilerinin sadece bir diploma ile sınırlı kalması gibi nedenler öğrencileri kolaycılığa itmektir. Emek vermeden derslerden geçme beklentilerinin yanında, büyük çoğunluğu da bilginin onların temel sermayeleri olduğunun farkında değildir. Bu farkındalığa sahip olmadıkları için de öğretim elemanını olumlu yönde zorlayıcı, daha iyi bir eğitim verme yolunda teşvik edici ya da içi doldurulamayan dersleri sorgulayıcı bir rol üstlenmeleri söz konusu değildir. Aksine boş geçen dersler sevinç nedeni olurken, hak edilmeden alınan yüksek notlarla geçilen dersler öğrencilerin gözünde en takdir gören dersler olabilmektedir.

Benzer yaklaşım öğrencilerin mesleki görgü ve deneyimlerini arttırabilecekleri fırsatlardan bir diğeri olan yaz stajları için de geçerlidir. Bazı öğrencilerin staj yeri seçiminde içerik ve yararlanma düşüncesinden çok, lisans eğitiminin gerektirdiği bir görevi yerine getirmek kaygısıyla konuya yaklaşmaları, yaz stajlarının tasarım eğitimine katkı koyma anlamında yararlı olmamasına neden olmaktadır.

Bir diğer sorun da, öğrencilerin dört yılda mesleğin tüm gereklerini öğreneceği gibi yanlış bir beklenti içerisinde olmalarıdır. Eğitimle öğrencilere sadece ulaşacağı doğru yollar ve bu yollarda karşılaştıkları zorlukları nasıl aşacaklarına dair temel bilgiler verilmektedir. Bu bilgileri sentezlemek ve üzerine yenilerini eklemek öğrencinin görevidir. Öğrencilerin lisans eğitimi süresince mesleki bilgi birikimini geliştirmenin yanında entellektüel yapısını da geliştirmesi gerektiğinin bilincinde olmadığı ve bu yönde kendini geliştirmek için özel çaba sarf etmediği görülmektedir.

2.4. Fiziksel Alt Yapı Sorunları

- Eğitim ortamı ve araçları

Tasarım eğitiminde eğitim programı, öğreten ve öğrenen kadar eğitim ortamı da çok önemlidir. Tasarım eğitiminin en yoğun gerçekleştirildiği mekânlar ise tasarım stüdyolarıdır. Teknik resim / çizim derslerine (maket / perspektif ve çizim tekniği, vb.) bile yetmeyecek düzeyde dersliklerin olması, öğrenci sayılarının mevcut tasarım stüdyosu sınırlarını aşması nedeniyle öğrencilerin bu mekânlardan beklenen işlevleri yeterince bulamamalarına neden olmaktadır.

Tasarım stüdyolarının nitelik ve nicelik yönünden zayıflığı, öğrenci mevcutlarının fazlalığı, sıkışık bir oturma düzenine neden olmaktadır. Bu mekanların aydınlatma, ısınma ve soğutma gibi biyoklimatik konforlardan yoksun olmaları hem öğrencinin, hem öğretim elemanının derse adaptasyonunu engellemekte, bu durum da verimliliği düşürmektedir.

Öte yandan derste kullanılan araç ve gereçlerin çağın gerisinde kalması, teknolojinin yakalanamaması dersin kalitesini olumsuz etkileyen başka bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Lisanslı tasarım programları ile donatılmış bilgisayar üniteleri, yazıcılar, tarayıcılar, çizicilerden oluşmuş stüdyoların eksikliği, eğiticinin öğretmek istediklerini sorun çözme, kavramsal düşünme gibi hedeflere yönelik olarak daha kısa sürede ve daha anlaşılır bir biçimde aktarmasına engel olurken, öğrenciler ise özgün bir yapıt oluşturma konusunda sağlanabilecek olanaklardan yoksun kalmaktadır. Özellikle ziraat fakültelerinin kuruluş amaçlarına yönelik fiziksel mekânların, peyzaj mimarlığı dışındaki diğer meslek disiplinlerine uygun laboratuvarlar dışında klasik dershanelere sahip olması durumu, tasarım derslerinin ve uygulamalarının arzu edilen sağlıklı bir yapıda gerçekleştirilmesini engellemektedir.

Eğitim ortamlarına ilişkin bir diğer sorun da özellikle ziraat fakültelerinde, peyzaj mimarlığı bölümü öğrencilerinin tasarım derslerine ilişkin ödevlerini yapabilecekleri uygun mekânların olmamasıdır. Yine yurtlarda kalan öğrencilerin bu tür mekânlardan yoksun olmaları, ders saatleri dışında yapmaları gereken ödev ve çalışmalarını yapamamalarına neden olmaktadır.

- Arşiv ve kütüphane eksikliği / yetersizliği

Öğrenciler, yapacakları çalışmalarda kendi tasarım görüşlerini kazanabilmeleri ve yeni fikirler üretebilmeleri için önceden yapılmış örneklerle gereksinim duyarlar. Bu örneklerle ulaşabilecekleri mekanlar kütüphaneler ve arşivlerdir. Proje / stüdyo dersleri sonucunda elde edilen iyi örneklerin (proje paftaları, maket, vb.) saklanabileceği ve daha sonra diğer öğrencilerin bu dokümanlardan yararlanabileceği arşiv mekânlarının bulunmaması önemli bir eksikliklerdir. Öğretim elemanları kendi çabalarıyla iyi örnekleri saklama yoluna gitmektedir ancak mekan darlığı bu örneklerin uzun süre korunmasını ya da artırılmasını olanaksız kılmaktadır.

Bilgiye ulaşmada en önemli kaynaklardan birisi olan kütüphaneler de peyzaj tasarım eğitimi yönünden yetersiz kalmaktadır. Bunun iki nedeni vardır; birinci neden mesleki alanda yeni ve güncel gelişmeleri içeren dergi, kitap, vb. ulusal ve uluslararası yayınların eksikliğidir. Öğretim elemanlarının kaynak / yayın üretme konusunda yeterince çaba göstermemesi de bu eksikliğin giderilmesini geciktirmektedir. İkinci neden ise bağlı bulunulan fakülte ile ilişkilidir. Mimarlık fakültelerinin tasarıma ilişkin yayın içeren kütüphaneleri ile Ziraat fakültelerinin kütüphaneleri arasındaki büyük fark buna en iyi örnektir.

- Fiziksel çevre

Tasarım eğitimi gören ya da tasarımla ilgilenen herkesin içinde yaşadığı “fiziksel çevre”, tasarıma ilişkin görgü ve kültürünü artırabileceği bir diğer eğitim ortamıdır. Peyzaj mimarlığı meslek disiplini tamamen dış mekanlarla ilgilendiğinden, içerisinde yaşanılan kentsel çevre ile bu çevredeki mekansal çeşitlilik ve kalite bir peyzaj tasarımcısı için önemli veriler içermektedir. Bu bağlamda tasarım okullarının kentsel gelişimlerini tamamlamış anakentlerde bulunmaması özellikle öğrencilerin bilgi ve deneyimlerinin gelişmesinin yanında görgülerinin de gelişmesine engel oluşturmaktadır. Bu açığın kapatılabilmesi, çeşitli teknik gezilerle olasılık dahilinde gibi görünse de kent kültürünün ve kentsel görgünün artırılmasının uzun bir sürece yayılması gerekliliği tartışılmazdır.

2.5. Diğer Sorunlar

- Bölümlerde bilim dallarının doğru yapılanmamış olması ve sadece kağıt üzerinde bir gerekliliğin yerine getirilmesi şeklinde işlev görmesi de eleştiri konusudur. Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü bünyesinde 6 adet bilim dalı bulunmaktadır. Bunlar; Peyzaj Planlama, Ağaçlandırma, Bitki Materyali, Rekreasyon Planlama ve Peyzaj Mühendisliğidir. Görüldüğü üzere peyzaj tasarımı konusu bilim dalı olarak bile bölüm bünyesinde yer almazken, tasarım eğitiminin tartışılması hususu oldukça ironik bir durumdur.
- Ziraat fakültelerine eklenmiş olan Peyzaj Mimarlığı bölümlerinde eğitim alan öğrencilerin, kendilerine daha yakın meslek disiplinleri olan Yapı mimarlığı, Kent planlama, Endüstri ürünleri tasarımı ve Heykel gibi bölümlerin öğrencileri ile daha fazla yakınlık kuramamaları, arkadaş olamamaları, ortak konularda onlarla tartışamamaları, aynı mekanları paylaşamamaları, bir başka deyişle aynı atmosferi tenffüs edememeleri tasarım eğitimi yönünden büyük bir eksikliklerdir.
- Tasarımla ilgili diğer meslek disiplinlerine bakıldığında, özellikle de yapı mimarlığı bölümlerinin tasarım / mimarlık eğitimini sorgulayan çok sayıda eğitim kurultayları, sempozyumlar ve kongreler düzenledikleri görülmektedir. Bu tür bilimsel toplantıların farklı fikirleri ortaya koyma, sorunları saptama ve bu sorunlara çözümler geliştirme konusundaki işlevi tartışılmazdır. Bugüne kadar peyzaj mimarlığı bölümlerinde tasarım eğitiminin yeterince tartışılıp sorgulanmamış olması meslek adına büyük kayıptır.

3. DEĞERLENDİRME, SONUÇ VE ÖNERİLER

Peyzaj tasarımı eğitiminin daha nitelikli bir yapıya kavuşturulması ve tasarım konusunda belirli bir düzeyi yakalamış peyzaj mimarlarının yetiştirilmesi için peyzaj mimarlığı eğitiminde yeniden yapılanmanın gerekliliği çok açıktır. Peyzaj planlama eylemi gerek ölçek, gerekse de içerik itibarıyla multidisipliner bir yapılanmayı gerektiren ve akademik ortamlarda çeşitli araştırma projeleri çerçevesinde ya da devlet kademelerinde gerçekleştirilmesi mümkün olan bir eylemdir. Peyzaj mimarlığı bölümünden mezun olan bir peyzaj mimarının akademik kariyer yapmadığı ya da kamu sektörüne girmediği sürece, planlama çalışmalarında yer alması çok düşük bir olasılıktır. Piyasa koşullarında meslektaşlarımız tasarım ölçeğinde gerçekleştirdikleri çalışmalardan para kazanmaktadır. Bu nedenle lisans düzeyinde peyzaj tasarım eğitimine ağırlık verilmesi, gerek mesleğimizin sektörel boyutta etkinliğinin artırılması, gerekse de mesleği iyi temsil edebilecek kaliteli tasarımların ortaya konulması açısından son derece önemlidir.

Bugün gelişmiş ülkelere bakıldığında, peyzaj mimarlığı bölümlerinde tasarıma ilişkin derslerin, tüm derslerin yaklaşık % 60 gibi bir oranla çoğunluğunu kapsadığını görülmektedir. Ancak ülkemizdeki peyzaj mimarlığı bölümleri için aynı durum söz konusu olmamakla birlikte, tasarıma ilişkin dersler genel oran içerisinde çok düşük payda sahiptir. Akademik ortamlarda sıkça dile getirdiğimiz ve mesleğimiz açısından en ideal ortam olarak kabul edilen peyzaj mimarlığı fakültelerinin kurulmasının hala uzak bir ihtimal olduğu göz önüne alındığında ülkemiz koşullarında peyzaj tasarımı eğitiminin en iyi yapılabileceği çatının mimarlık fakülteleri olduğu tartışılmazdır.

Öte yandan piyasa koşulları ile mesleğin yetki ve sorumluluklarının yasal / yönetsel boyuttaki mevcut durumu düşünüldüğünde, peyzaj mimarlığı eğitiminin tasarım ağırlıklı olması ve ders programlarının bu bağlamda yeniden ele alınması gerekmektedir. Söz konusu yeni programda tasarıma ilişkin dersler gelişmiş ülkelerde olduğu gibi yoğunlaştırılmalıdır. Öğrencilere planlama konusunda temel bilgilerin aktarılacağı bu yeni sistemde, daha yoğun bir planlama eğitimi yüksek lisans ve doktora düzeyinde verilmelidir. Böyle bir eğitim sisteminin uygulanmasında 4. sınıf düzeyinde planlama ve tasarım opsiyonlarının oluşturulması da ayrıca yararlı olacaktır. Bu bakış açısıyla, peyzaj tasarım eğitiminde karşılaşılan sorunların giderilmesi ve kaliteli bir eğitimin verilmesine yönelik kısa, orta ve uzun vadede hayata geçirilebilecek çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Mevcut koşullarda farklı fakültelerde konumlanmış olan peyzaj mimarlığı bölümlerinin tasarım eğitiminde asgari standartların yakalanması açısından akreditasyon sisteminin kurulması için gerekli çalışmalar başlatılmalıdır.
- ✓ Özellikle stüdyo derslerine giren öğretim elemanlarının tasarım konusunda deneyimlerini arttırmaları için yurt içi ve dışı gözlemlere ek olarak döner sermaye ve danışmanlık çalışmaları ile ulusal / uluslararası ölçekte

- düzenlenen proje yarışmalarına katılımları artırılmalıdır. Aynı şekilde öğrenciler de proje yarışmalarına katılmaları konusunda teşvik edilmelidir.
- ✓ Proje / stüdyo derslerinde jüri sisteminin uygulanması tüm peyzaj mimarlığı bölümleri tarafından ilke edinilmeli, ders programları bu sisteme göre yapılandırılmalıdır.
 - ✓ Öğrencilerin derslerdeki başarısının ve ders geçme durumunun değerlendirilmesinde idealist bir tavır alınmalı, tasarım konusunda belirli yeterliği yakalayamayan öğrenciler sektöre kazandırılmamalıdır.
 - ✓ Öğrencilerin yaz stajlarını daha etkin ve işlevsel bir biçimde yapmaları sağlanmalı, staj konusunda denetim mekanizmasının oluşturulması için adımlar atılmalıdır.
 - ✓ Bölümlerde bulunan tasarım stüdyolarının koşullarının iyileştirilmesi için üst yönetimlerle iletişime geçilmeli, hangi fakülte çatısı altında olunursa olsun tasarım stüdyolarının önemi ve gerekliliği yöneticilere anlatılmalıdır. Aynı şekilde fakülte bünyesinde de öğrencilerin ders dışı zamanlarda tasarım ödevlerini yapabilecekleri uygun mekanların oluşturulması için gerekli girişimlerde bulunulmalıdır.
 - ✓ Derslerde kullanılan araç ve gereçlerde teknolojik gelişmeler yakından takip edilmeli, her bölümde en az bir adet lisanslı bilgisayar yazılımları ile donatılmış bilgisayar laboratuvarlarının kurulması hedeflenmelidir.
 - ✓ Yine her bölümde stüdyo dersleri sonunda elde edilen iyi örneklerin saklanabileceği ya da sergilenebileceği arşiv mekanlarının oluşturulması düşünülmelidir.
 - ✓ Üniversite / fakülte / bölüm bünyesindeki kütüphanelerin peyzaj tasarımı konusundaki yayın eksikliğinin giderilmesi için gerekli girişimlerde bulunulmalı, ayrıca öğretim elemanlarının kaynak üretme konusunda çaba göstermesi sağlanmalıdır. Öte yandan tasarım konusunda yapılan araştırmaların sonuçlarının tasarım eğitime yansıtılabilmesine özen gösterilmelidir.
 - ✓ Tasarım eğitiminde fiziksel çevrenin önemi unutulmamalı, özellikle öğrencilerin farklı mekanlara ilişkin bilgi ve görgülerinin artırılması yönünde çeşitli etkinlikler düzenlenmelidir.
 - ✓ Tasarım eğitime ilişkin atılacak olan adımlarda Peyzaj Mimarları Odası da sürece dahil edilmeli, sektörde tasarım konusunda belli bir yere gelmiş meslektaşlarımızla işbirliği içerisinde olunmalıdır.
 - ✓ Peyzaj mimarlığı eğitiminin daha geniş bir tabanda tartışılması sağlanmalı, diğer meslek disiplinlerinde olduğu gibi peyzaj mimarlığı camiasında da periyodik olarak eğitim kurultayları düzenlenmeli, bu tür toplantılar sonucunda daha iyi bir eğitim için varılan sonuçlar ve alınan kararlar hayata geçirilmelidir.

Sonuç olarak, peyzaj mimarlığı meslek disiplininin tarihi ülkemizde yakın bir zamana dayandığı için peyzaj tasarım eğitimi de henüz yapılanmasını tamamlamış değildir. Tasarım eğitimi daha iyi konuma getirebilmek bir süreç işidir. Bu süreçte karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara neden olan etmenler doğru saptanırsa, çözüme giden yolun da o oranda kısa olacağı unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Bayazıt, N. 1997. Yaratıcılık ve Tasarım Eğitimi. *Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi*, 15 Kasım 1997, No: 556, s: 6-7.
- Ertürk, Z., Usta, A. ve Usta, G. K. 1999. Tasarım Eğitime Başlamada Farklı Model Arayışları. *Arkitekt*, Nisan 1999, Sayı: 466, s: 40-48.
- İzgi, U. 1999. *Mimarlıkta Süreç, Kavramlar –İlişkiler*. Yapı - Endüstri Merkezi Yayınları, ISBN: 975-7438-88-X, 255 s.
- Şentürer, A. 2004. *Mimarlıkta, Estetikte, Tasarımda, Eğitimde Eleştirel Yaklaşım*. Yapı - Endüstri Merkezi Yayınları, Yapı Yayın: 106, ISBN: 975-8599-53-4, 119 s.
- Tunalı, İ. 2002. *Tasarım Felsefesine Giriş*. Yapı - Endüstri Merkezi Yayınları, YEM Yayın: 81, ISBN: 975-8599-17-8, 96 s.